

Op school heb je bijna iedere dag taal. Dan schrijf je een spannend verhaal of leer je nieuwe woordjes. Maar wat je niet hoort, is waarom alleen mensen praten, en dieren niet. Of hoe je je eigen taal kunt maken. Marc van Oostendorp vertelt je er in de serie 'Taalkunde voor kinderen' alles over.

Marc van Oostendorp

Wat is de slimste uitvinding die er bestaat? Ik vind: letters.

Misschien zat er duizenden jaren geleden een meisje 's avonds bij een kampvuur. Ze was aan het spelen met een afgebroken tak, terwijl ze luisterde naar een verhaal dat een oude man vertelde. Ze vond het een mooi verhaal, maar ze werd er ook een beetje treurig van. Hoe kon ze dat ooit allemaal onthouden? Met haar stok kraste ze wat in het zand, en ineens zag ze de oplossing. Als ze voor elk woord in het verhaal een teken bedacht, kon ze die achter elkaar in het zand zetten, en zo het verhaal onthouden. Dat meisje was de eerste mens die iets opschreef.

Of het echt zo gegaan is, weet ik niet. Als dat meisje bestaan heeft, en als ze haar naam heeft opgeschreven, is die allang uitgewist uit het zand. In ieder geval is het schrijven al zo lang geleden uitgevonden dat we niet meer precies weten hoe het gegaan is. In ieder geval heeft degene die verzond dat je je woorden niet alleen met je tong kunt maken, maar ze ook kunt opschrijven, veel veranderd aan onze wereld.

Boodschappenlijstje

Probeer je eens een wereld voor te stellen waarin er geen letters waren. Je kon geen boek en geen tijdschrift meer lezen. Je kon geen televisieprogramma's bekijken in vreemde talen, omdat er geen ondertitels waren. In de winkel kon je soms niet precies zien wat je kon kopen. En vooral werd het ook een stuk saaier op straat zonder reclame en graffiti en al die andere letters.

Wie niet kan lezen, heeft een moeilijk leven. Sommige mensen hebben het niet op school geleerd, omdat ze het te lastig vonden, of

omdat ze niet naar school zijn geweest. Die mensen kunnen nooit een boodschappenlijstje maken of hun kinderen een briefje meegeven naar school. Als ze een brief krijgen, moeten ze de buurvrouw vragen om hem voor te lezen.

Gelukkig kunnen in Nederland en België de meeste mensen lezen en schrijven, en zijn er ook in andere landen steeds minder mensen die het niet kunnen. In die andere landen moeten de mensen soms wel op een heel andere manier leren schrijven dan wij. Wij schrijven voor ongeveer iedere klank een letter. We schrijven *kat* met drie letters omdat we met onze mond drie klanken maken als we dat woord zeggen: een *k*, een *a* en een *t*. Maar zo doet niet iedereen het. In het Chinees schrijf je het woordje *woe* (dat is het Chinese woord voor 'niets') bijvoorbeeld zo:

Reuzentoetsenbord

Dit Chinese woord is op dit plaatje zo mooi mogelijk geschilderd. Zo'n plaatje heet 'karakter'. Je kunt er geen stukje in vinden dat lijkt op de *w* of de *oe*. Het plaatje zegt dus niets over de manier waarop Chinezen dat woord zeggen. Geeft het dan de betekenis weer? Als je iemand vraagt om een plaatje te tekenen van 'niets', tekent hij vast niet wat je hierboven ziet. Zo is dat met de meeste Chinese woorden: je ziet rechtsboven misschien nog wel een tafeltje in het karakter voor 'tafel', maar meestal zie je aan het teken echt niet wat het woord betekent.

Het is daarom veel moeilijker Chinees te lezen en te schrijven dan Nederlands. Chinese kinderen moeten voor elk woord apart onthouden welk plaatje erbij hoort. Nederlandse kinderen kunnen aan het eind van groep 3 al bijna alle woorden lezen en schrijven, maar

Chinezen zijn soms pas klaar als ze helemaal volwassen zijn.

Het is ook heel lastig om bijvoorbeeld een e-mailtje te typen. Je hebt daarvoor een toetsenbord nodig met een paar duizend knoppen, één voor ieder woord. Dat is een reuzentoetsenbord, waarop niemand meer wat kan vinden. Gelukkig hebben ze daar in China wel oplossingen voor gevonden. Sommige mensen hebben bijvoorbeeld een beeldscherm waar ze met hun vinger de woorden op kunnen tekenen. En soms schrijven ze ook gewoon in onze letters *woe* als ze 'niets' bedoelen.

Groot land

Zou het niet handiger zijn als ze in China dan maar meteen altijd met onze letters gingen schrijven? Sommige Chinezen vinden van wel, maar de meeste denken daar anders over. Zij zijn eraan gewend dat zij overal om zich heen Chinese tekens zien, op straat en in de krant en op de televisie, en ze zouden dat niet anders willen. Al hun boeken zijn ook in die Chinese lettertekens geschreven.

Bovendien is China een heel groot land en wonen er heel veel mensen: vijftig keer zo veel mensen als in Nederland en België samen. Die mensen spreken lang niet alle woorden op dezelfde manier uit: als de mensen in het ene deel van het land 'woe' zeggen, zeggen ze in een ander deel 'bo'. Ze kunnen elkaar daarom soms ook niet verstaan, maar als ze de woorden opschrijven, maken ze allemaal dezelfde Chinese tekens. Zo kunnen ze elkaar toch begripen.

Karakters uit: Florian Coulmans, *Writing Systems*. Cambridge, Cambridge University Press, 2003 ('niets') en Hans van den Broek Kislung, *China-Y*. Rijswijk, Elmar, 1998 ('tafel').